
Výročí k 17. listopadu 1989

Výročí k 17. listopadu 1989

17.11.2008, 18:10, pořad: Názory a argumenty

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Zastavme se nejdřív u toho zlomového dne 17. listopadu osmdesát devět. My víme, že průvod studentů z Albertova na Národní třídu vlastně původně vůbec neměl jít, že tam byl evidentně vlákán agenty státní bezpečnosti, protože na Národní třídě už čekaly speciální jednotky policie, ale také tam byl poručík Zivčák, poručík STB, který tam sehrál mrtvého studenta, což, jak se ukázalo, zřejmě byla kapka poslední, která měla vyprovokovat občany. Vysvětlila se tahle role tajné policie vůbec někdy, pane Rumle?

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

Ta role tajné policie se nikdy bezezbytku nevysvětlila, patrně zůstane zahalena nadále jakýmsi tajemstvím, což nic nemění nic na tom, že 17. listopad nebyl připravován ze strany STB, nebo nebyla to nějaká domluvená hra. Já na ty teorie spiknutí vůbec nevěřím, vše směřovalo k tomu 17. listopadu velmi rychle. Uvědomme si, že v té době v Polsku už vládla Solidarita, Maďarsko bylo u kulatých stolů, padla Berlínská zeď, takže sem to muselo přijít dříve nebo později a ta peripetie s tím estébákem, který předstíral, že je mrtvý student, ta na té věci nemohla nic podstatného změnit.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Myslíte si to také, Jano Hybášková?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Tak já si myslím, že doba v té době skutečně nazrála. Já jsem jeden a půl roku před tím strávila v Káhiře, takže jsem se vrátila v polovině října osmdesát devět do Prahy a na každém kroku už bylo cítit, že svět je úplně jiný a po filosofické fakultě Univerzity Karlovy vysely všude už pozvánky na onu proslulou demonstraci a dokonce si vzpomínám, že zasedlo vedení katedry v té době poměrně komunistická šéfka katedry, která měla starost o jediné, aby se studentům nic nestalo, takže já když jsem v té době i když byla interní aspirant, tak jsem byla na 17. listopadu poslána jako oficiální pedagogický dozor, to jenom svědčí o absurditě té situace.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Takže jste tu celou demonstraci zažila přímo?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Takže jsem shodou naprostých okolností a náhod, protože byl pátek večer a já bych asi byla směřovala někam úplně jinam, jako pedagogický dozor absolvovala cestu až do Mikulandské ulice, ano.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

A tam?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

A tam se mi stala jednoduchá věc, že ve snaze odejít, jsem se musela dostat do nějakého fyzického kontaktu s jedním z policistů a následky toho mě rozčílily natolik, že se ze mě posléze stalo všechno, co se ze mě stalo.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Ale následky byly také v tom smyslu, že jste si odnesla nějaké fyzické následky z toho střetu?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Ne, tak on mě bouchal obuškem, já jsem se s ním prala, pak jsem utekla, pak jsem měla modřiny na zádech, pak jsem se strašlivě rozčílila, připojila jsem se k podobnému pochodu Prahou, který se děl v sobotu večer, a tam bylo daleko méně lidí a daleko více policistů a bylo to daleko zajímavější a potom ta klíčová událost, já myslím, že nebylo, nebyla jenom jednání, která probíhala v sobotu a v neděli až na všech kolejích a v Laterně, ale 20. listopadu ráno v pondělí právě v té velké aule Filozofické fakulty se vlastně zasedl první velký stávkový výbor. Oznámila se stávka Univerzity Karlovy a to byl další, myslím milník, do kterého se připojila i jména, když si dneska tak vzpomínám, kdo tam v ten okamžik seděl, seděl tam Šimon Pánek, seděl tam Martin Mejstřík, seděl tam Martin Putna, seděl tam Vlastimil Ježek, byla tam paní Monika Pajerová, tak ta jména zůstávají v tom českém veřejném prostoru do dnes.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Vy jste, pane Pinkavo, byl v té době v Anglii. Jak jste tam zažíval 17. listopad? Doléhaly tam dozvuky předpokládám.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, já jsem to samozřejmě absolvoval jenom zprostředkovaně a vysedával jsem před televizí téměř jaksi nepřetržitě a poslouchal jsem rádio i v pracovní době. Tehdy jsem pracoval v britské poště a hodně mi tehdy přišlo jako na mysl kuriózní, že jsem odjížděl do Anglie po událostech roku šedesát osm a teď se ten letopočet jakoby symetricky rotačně otočil na osmdesát devět a otáčely se i ty poměry, jo, navíc ta situace už měla jakousi, už gradovala časově, protože jsem měli tady v oblasti za sebou těch deset let pozvolných změn v Polsku, řekněme, deset měsíců v Maďarsku, deset týdnů ve východním Německu a posléze deset dnů v Československu, deset hodin v Rumunsku a deset minut v Bulharsku, že jo, takže, což teda podotknu, že není z mé hlavy, to jsem někde tento postřeh zaregistroval. Ale já jsem to prožíval hodně, protože jsem si celou tu dobu připouštěl aspoň okrajově tu možnost, že bych se sem vrátil. Já jsem byl v té emigraci jaksi dočasně, dočasněji než ta sovětská vojska byla tady, a tak jsem si říkal, kdybych se toho dožil a tehdy mi bylo necelých jednatřicet let, to by bylo fajn. A rád bych byl u toho, jak to tady bude potom dál.

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

Já mám takovou vzpomínku z toho 17. listopadu, já jsem na tý demonstraci nebyl, protože jsem sloužil na ARO jako sanitář a mám vzpomínku, která se váže ke Svobodné Evropě. Já jsem tedy se dozvěděl, co se stalo a volal jsem do Svobodné Evropy a rovnou jsem tak takhle z voleje načelil prostě šíleně vzušenej komentář a protože to bylo špatně slyšet, tak jsem stále po tý nemocnici a řval jsem a když se otočil pak, tak za mnou stáli všichni přednostové, primáři, doktoři a koukali na mě s vyvalenou pusou, a já jsem říkal, dámy a pánové, právě to začalo. Vyměnil jsem si směnu a odešel jsem do ulic.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

No, já jsem možná seděla v té době zrovna ve studiu a my jsme, v té Svobodné Evropě v Mnichově a pouštěli jsme jeden takovýto vzrušený příspěvek za druhým přímo z ulic Prahy a byli jsme z toho samozřejmě taky všichni velmi překvapeni, že to tedy začalo, protože, ono se to takto rýsovalo ten rok už několikrát. Například Palachův týden v lednu ...

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

Ano, on začal vlastně ten rok Palachovým týdnem, pak pokračoval přes nepokoje na prvního máje, pak byly velké nepokoje na 21. srpna na 28. října, takže ono bylo cítit, že ta společnost si ...

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

No právě, ale proč jste si myslel, že to už začalo? Když už to začalo před tím několikrát a zas to uhaslo vždycky?

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

Já jsem, já jsem myslel, že, já jsem věděl v té době, že to je ta poslední demonstrace, že už není na co čekat, ten, ta situace byla naprosto těhotná tím zlomem a tam to všechno, co se událo, byla příprava. Já bych právě chtěl polemizovat s tím článkem, který Petr Pitharta v novinách, kde on říkal, že jsme se nijak o nic nezasloužili, že nám to tak jako padlo do klína a proto si nemáme na co stěžovat a já nevím, co tam psal. To není pravda, ta společnost procitala zvolna, ale projevovala svoji statečnost právě během toto Palachova týdne a dalších událostí a myslím si, že mnoho lidí nemá za co prostě stydět, že skutečně tu touhu po svobodě a po demokracii projeví tím způsobem jakým způsobili a že v tom hrál roli samozřejmě ve všem perestrojka v Sovětském svazu a rozpad Sovětského impéria, příznivý mezinárodní okolnosti, to je pravda, ale ta touha po tom nežít věčně prostě v tomhle tom šíleném režimu, tam hrála určitě také roli.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Čímž jsme trochu relativizovali těch deset dnů v tom onom postřehu anonymním, který tady tlumočil Václav Pinkava.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Ale určitě byly založeny takové organizace, v uvozovkách, jako byl /nesrozumitelné/ Kruh nezávislé inteligence, což nebyli vyloženě žádní disidenti, to byli intelektuálové, kteří již cítili, že je potřeba pohnout tou zemí a tady ta studentská ...

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

To se tehdy říkalo šedá zóna.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

... a taky ta studentská stávka nebyla něco, co, co, nebo ten studentský pochod, co se zorganizovalo v pátek 17. listopadu, to se, tuším, projednávalo více než šest týdnů velice složitě právě na pražské úrovni a vedení SSM v té době a bylo velice složitě, kudy všude půjde tedy ta trasa toho pochodu a lidé právě jako Martin Mejstřík, jako Monika Pajerová, jako Nataša Dutínská a spousta z nich, skutečně vedli tvrdá vyjednávání, takže to nebylo nic, co se /nesrozumitelné/ stalo sedmnáctého večer.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Takže, máte pocit, že dneska už není tak relevantní, co u té kolébky sametové revoluce stálo? Že najednou na křižovatce u Národní třídy stáli mladí lidé, kteří dirigovali ten průvod přímo na Národní třídu a pak tam byl ten Zivčák a pak se ta fáma rozšířila, že ten Martin Šmíd, což jak se ukázalo, byl skutečný student, který ale v té době byl kdesi s kamarády na chatě a vůbec netušil, že se něco děje a že ho někdo hledá, že ho někdo postrádá, pak se objevil a já si vzpomínám, s jakými rozpaky jsme tuto zprávu přijali v Rádiu Svobodná Evropa, protože jsme ji nemohli ověřit a opravdu jsme měli zábrany ji vysílat, ale teprve poté, co ji vysílaly vlastně všechna rádia, tak jsme se k tomu taky odhodlali. Václav Pinkava to taky asi slyšel z rádia nějakého.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

Já si, já si myslím, že tady je jako jakýsi dopad, nebo efekt toho celého, a to je taková nedůvěra celé české společnosti, že se věci dějí bez nějakých zákulisních hybatelů moci, nebo jakýchsi inscenátorů, a to je vlastnost českého uvažování, kterou já jsem třeba v tý Anglii necítil, takovej ten smysl pro spiklenectví a pro pochybování, že věci se dali do pohybu díky mě, nebo částečně díky mě, vždycky taková ta tendence si myslet, že za tím někdo stojí a někdo nám tady vytírá zrak a já si myslím, že to velice znát právě v tom kontrastu s Anglií, kde spíše platí taková ta myšlenka, jak říkají Angličané trochu volně /anglický text/, že věci se dějí v dějinách spíše nedopatřením, než jaksí záměrně a to, já myslím, že je, že je na škodu věci, že lidi by si měli víc jako věřit a víc si troufat tvrdit, že na to mají svůj podíl.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Tak já si myslím, že důležité je podotknout asi toto. Já když jsem se potom někdy nad ránem dostala domů, tak moje maminka mi říkala, no jo, ale za váma tam nebyly ruské tanky. Ano, nebyly tady ruská vojska, čili ten geopolitický, geostrategický kontext je určitě důležitý, proti němu by se, byť všichni studenti pražských univerzit těžko prosadili. Na straně druhé přece víme, že se v tisku a světovém tisku velmi často objevovalo, no, jo, ale oni nemají žádné intelektuální elity, kdo ty národy povede, kdo bude dělat prezidenta a ta intelektuální připravenost a dokonce i organizační připravenost, jak se velmi rychle během těch listopadových týdnů i politická zkušenost těch, kteří vedli vyjednávání u kulatých stolů tady byla, takže určitě prostě ta země na to byla svým intelektuálním, kulturním, ale zřejmě i politickým a společenským kapitálem připravena, ale samozřejmě bez toho vnějšího melié, toho posunu, dejme tomu, který začal Gorbačovovým souhlasem s tím, že Němci z pražské ambasády, a v tom je Praha dnes jaksí vzpomínána velmi významná, mohou opustit tuto ambasádu a putovat do západního Německa, takže už v té době se ten geopolitický pohyb také děl.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Ano, jistě. A ještě bych chtěla připomenout, že tady nebyly ruské tanky, ale byly tady milice, které se údajně shromažďovaly někde kolem Prahy, aspoň tyto zprávy jsme měli v té Svobodné Evropě tenkrát, takže ono to nebylo tak úplně bez rizika a protože ty milice mohl někdo ještě na poslední chvíli přece jenom použít.

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

Samozřejmě, tak platí věta, že, že za svobodu je nutno podstoupit nějaké riziko. Mnozí lidé se obětovali natolik, že zvolili raději smrt, než by žili v nesvobodě a ta nebezpečí tady byla, pravda nejenom v těch soustředěnej Lidových milicích,

ale víme, že i armáda měla jistý plán, přeletu stíhaček nad Letenskou plání, což by tehdy vyvolalo prostě neuvěřitelnou katastrofu, ale ten režim by si to netroufl, protože věděl, že je osamocený prostě v té Evropě a myslím si, že ti lidé to tak trochu cítili, že ten režim slábne a nakonec se ukázalo, že se rozsypal jako domeček z karet, že by byl skutečně / nesrozumitelné/ nohách, ale takové jisté vědomí, prostě toho rizika tam, tam bylo a myslím si, že to je takhle dobře, že ti lidé nakonec se rozhodli prostě, že i přesto, že jim hrozí nějaké nebezpečí, do toho půjdou, že to je ospravedlňuje a to, o čem mluvil kolega tady, že se ukázalo, že nikdo za nás nerozhoduje, my rozhodujeme sami za sebe, jsme tedy těmi subjekty toho dění.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Byla tady řeč o připravenosti intelektuálních elit. Jak hodnotíte s odstupem těch devatenácti let roli Václava Havla? Myslíte, že o něm lidé v listopadu 89 všeobecně vůbec věděli? Protože on vystupoval přece jenom především v zahraničí a v zahraničních rozhlasích a kdo je zrovna neposlouchal, tak si dovedu představit, že neměl moc velkou představu o tom, co to je za člověka, nebo se mýlím?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Tak já jsem se té politice v té době nevěnovala, jenom vím, že jsme se všichni velmi smáli, protože to bylo Rudé právo, které otisklo přece jenom pověstně známý sloupek o narozeninách a pozvánce na narozeniny pana Václava Havla a myslím si, že v té době už všichni velmi dobře věděli, že Václav Havel je ten lídr, já si to tak aspoň myslím.

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

Mě to tak připadalo, zcela přirozeně, protože jsem s Václavem Havlem spolupracoval, my jsme si mysleli, že ten disent, že je pupkem světa a že vlastně všichni nás znají a že jsme povoláni přímo k tomu tady tu moc převzít. Takže mě to připadalo docela přirozené. Nevím, jestli skutečně společnost natolik znala Václava Havla, ale fakt je, že on se orientoval v té době natolik přesvědčivě a stal se velmi rychle přirozenou autoritou, nejenom při založení Občanského fóra, ale při těch jednáních, že nebylo pochyb, že to je ten člověk, který jednou usedne na, do křesla prezidenta, ale faktem je, že lidé si víc pamatovali Dubčeka, který byl zahalen takovým nějakými mýty přesto všechno, prostě čeho se dopustil tady potom v tom devětašedesátém roce, tak prostě byl tady brán jako taková, takový symbol toho osmašedesátého roku a že jedna z úvah byla skutečně velmi vážná o tom, že Dubček bude prezidentem a že lidé i vyvolávali v ulicích, protože byl daleko známější než Havel.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Pane Pinkavo, překvapilo vás to, že se měl stát Václav Havel prezidentem, když se o tom začalo mluvit, to už bylo pak někdy hned v prosinci osmdesát devět, jestli se nemýlím?

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, tak mě na tom překvapovalo leccos. Tak jako není zvykem ve světě, aby nějaký dramatik prostě byl prezident, že jo, nebo aby někdo jaksi uměleckého ražení, nějaký jako, když to vezmu jako literát nebo prostě někdo tohoto typu, se stal prezidentem a každopádně já jsem mu, když to hodně zlehčím, vděčný za to, že se to tak stalo, protože já teď mám jednodušší práci, když někomu vysvětluju, jak se řekne Václav, že jo, třeba jako Havel, že jo, a teď je to jako těm cizincům je bližší, že bych jim to nějak jako hláskoval, a to že máme tuhle vlastnost, jako národ, že jsme tedy ochotní prostě pustit k moci, nebo pustit do těch pozic jako významnějších lidí, kteří nejsou tak jako profesionálními politiky, nebo, nebo nejsou to jaksi generace nějakých mocichtivých lidí, to myslím, že je velice zdravé, ale také velice zvláštní a já jsem tady nebyl v té době, takže jsem neznal jako kdo je kdo a bylo to pro mě jistým překvapením spíš jako typovým.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

A kdy jste viděl nějakého toho prvního politika té nové éry třeba ještě v Anglii než jste se rozhodl vrátit, z České republiky myslím, nebo z Československa?

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, já jsem, to je zajímavá situace. Já jsem viděl vlastně, nevím jestli to bylo 17. nebo 18. listopadu v britské televizi člověka, který se potom tedy stal politikem nové éry, k mému obrovskému překvapení, a to byl Vladimír Dlouhý, protože ten tam byl jako mluvčí za Komunistickou stranu Československa a ten tam říkal, že prostě je to všechno v pořádku a že to ustojíme, jako komunistická strana stejně jako Egon Krenz ve východním Německu a prostě a najednou poté, to bylo všechno jinak a on byl prostě u moci jako za ODA a bůh ví co, já jsem si říkal, no, to je mi divný, že ty lidi tak nějak takovýhlehlo člověk berou dál, jako dokonce to byl jeden z necharismatictějších politiků hodnocený jako prostě eso a taková určitá cyničnost, pragmatičnost, nebo nepokrytečnost české společnosti, kde si lidi říkají, no, tak jako já nebudu soudit, abych nebyl souzen, nebo proč já bych ukazoval prstem, nebo prostě nejsme nikdo dokonalý, to zas se mi nelíbí. Tady je určitá jako, řekl bych, nedostatečná tendence hájit takové ty profláknuté mravní zásady, nebo ty

absolutnější hodnoty a leckdo se dokáže převléci do nějakého jiného hávu a kopat za naprosto opačnou stranu a nějak jim to projde, což myslím, že v Anglii takhle běžné není.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Já bych se ještě chtěla vrátit k jednomu fenoménu, který si myslím, že byl hodně charakteristický a poté léta vzván, dneska zapomenut, a to bylo nenásilí. Já si na to pamatuju, protože já jsem strašně bojovnej člověk, který by se furt s každým pral a mě hrozně překvapovali všichni, kdo si neustále okolo mě sedali na dláždění a na silnici a zvedali ruce a volali máme holé ruce. A ono to souvisí s tím Václavem Havlem. Já si myslím, že on v tomhle velice přesně personifikoval takový ten politický takt a to umění té politiky nenásilí, kdy potom, po té hrubé, strašné, normalizační periodě vlastně lidi velmi chtěli tu nenásilnost a tím si myslím, že ta sametová revoluce byla opravdu specifická oproti i jiným východoevropským a středoevropským zemím, ale k tomu, co tady říkal pan Pinkava. A víte, já si myslím, že ono je to pro všechny transformační procesy právě velký kvíz a my když dneska hovoříme se Syřany, nebo s jinými státy, které žijí ve velmi složitých podmínkách, tak právě to, když jim vysvětlujeme, že je možné mít politiky transformace, že to vlastně byl z části ještě komunistický parlament, který prezidentem dokázal zvolit Václava Havla, tak to jsou úvahy, které svým způsobem nejsou jenom morálně nehodnotné, ale jsou zároveň morálně zajímavé. Na stranu druhou, ano, zůstává tady ta pachuč, a to je, myslím, to, na co jste se již ptala na začátku, že některé ty věci jsou stále nedořešeny, že o co se vlastně, nebo co se dohodlo u kulatých stolů, se stále slyšíte v restauracích a hospodách, že kdoví, co tam s téma komunistama vlastně dohodli a takový ten pocit nedořešenosti tady na druhou stranu, přesto krásné nenásilí, nebo právě proto nenásilí, zůstal.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Ono nenásilí s tím souvisí právě to, o čem mluvil právě teď Václav Pinkava. Se řada komunistů odhodila do nejbližší popelnice svoji stranickou legitimaci, ale na druhé straně tady zůstala Komunistická strana Československa, teď Komunistická strana České republiky, máme ji tady do dnes a pořád vedeme debaty, jestli jsme ji neměli tenkrát zakázat. Jestli vlastně to nenásilí, které bylo tehdy uplatňováno, nebylo v tomto případě zcela na falešném místě.

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

Já nevím, já jsem byl samozřejmě tehdy zastánce toho, aby komunistická strana byla zakázána a čím ten čas plyne, tak tím více dávám za pravdu těm, který říkali, poražme je politicky a nám se to prostě nepovedlo. Já si myslím to, že komunisté tady dneska obsazují krajská zastupitelstva, nebo krajské rady, krajské vlády, tak to není způsobeno tím, že jsme byli málo důslední před devatenácti lety, ale tím, jak se chováme dneska. A že jsme umožnili prostě těm komunistům návrat na tu politické slunce tím, jaká je tady politická kultura, jak zde bují korupce, o co se hádají politické strany, jak tady neexistuje elementární konsensus té společnosti v zásadních věcech, a to samozřejmě je živná půda pro politické strany, které nemají žádný program, které mají jenom negaci, a že jsme si to prostě zavinili my, ale že je teď někomu vytykat, že tehdy prostě se nezakázal někdo a že to je takové alibi podivné, no, tak ukažme prstem prostě na sebe, začněme se chovat jinak a ti komunisté nebudou mít důvod tady vůbec existovat.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Paní Hybášková, jak vy prožíváte, vnímáte své, nebo zažíváte své kolegy komunistické poslance v Evropském parlamentu?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Tak v Evropském parlamentu existuje frakce, nebo tedy politický klub spojené evropské a severské levice, kde čeští komunisté mají velké místo, protože tam mají poměrně hodně poslanců, a někteří z nich se projevují mnohdy dosti technicky a to znamená, že se věnují konkrétním věcem a potom já myslím, že je všechno v pořádku a na straně druhé někteří jiní z nich zneužívají Evropský parlament k takovým prohlášením, jako že v Čechách oktrojovaná demokracie a žádají Evropskou radu a komisi, aby zasáhli proti oktrojování demokracie v České republice, myslím tím konkrétní příklad pana poslance Strože a jeho jaksi výtky na téma radar a podobně a nemyslím si, že by nám dělaly dobrou pověst, nemyslím si, že by sloužily skutečně zájmům Evropy a já mám pocit, že se v mezinárodním kontextu dneska česká komunistická strana chová v zásadě jako velmi nacionalistická konzervativní síla, která nemá jaksi se světovou levicovostí až tak mnoho co dočinění, která se v zásadě naopak vztahuje ke snaze petrifikovat české poměry tam, kde byly před vstupem do Evropské unie, vystupuje protievropsky a protimodernizačně a velmi silně nacionalisticky, ať už je to ve vztahu k Německu nebo k Rakousku, takže je potřeba veřejně říkat, co jsou to vlastně, jaký je to politický trend, to není světový komunismus, to je nacionální konzervativismus.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

A mají tam v tom táboře těch evropských poslanců tohoto zaměření, teda buď přímo komunistů nebo z těch krajně levicových stran, mají tam s touhle národoveckou notou teda nějakého kompatibilního partnera?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

No, ono je to pikantní. My do jisté míry sedíme v kruhu a on se ten kruh uzavírá na té úplně radikální pravici, kdy skutečně dochází k tomu, že, a taková ta téměř pamfletová nebo, jak to říct, karikaturní evropská pravice se skutečně potkává s tou nejkarikaturnější evropskou komunistickou levicí.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

Toto je přesně to, co jsem chtěl říct, protože mě se strašně líbilo, jednou jsem viděl v takovém schématu, než aby byla jenom levice a pravice, tak to bylo nakresleno jako takový ne úplně uzavřený kruh a ještě to mělo tu dimenzi zespoda nahoru, jako měkký, nebo liberální a rigidní, autoritářský, a teď ta levice prostě šla až nahoru do toho autoritářství a ta pravice taky a tam se jako potkávaly a já myslím, že to je možná zajímavější členění politické sféry než na tu levici a pravici. Na to nahoru a dolů. Na tu autoritářskou a liberální a smůla je, dejme tomu v tom, že v praxi je to něco jako pneumatika, když je na té silnici, že ta měkká spodní část toho kola, je taková rozplizlejší, jo, to je tak zatížená tou svojí vlastní filosofií a tou snahou to dělat jako nějak správně a demokraticky a uvažovat o tom a konzultovat a tohle a je to takový rozplizlý, ale v tom dobrým smyslu, protože tam je to zatížený tou zodpovědností. Jako to kolo. A když se podíváte na tu druhou stranu, tak to se krásně populisticky prostě leccos žvaní a pak se v praxi ukáže, že je to prostě o tom, aby se práskalo bičem, aby se to vynucovalo, ne o tom, že je to správně nebo rozumně.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

A ještě určitě evropanství a nacionalismus, jo, skutečně těm krajním křídům vlastně lze přiřknout také na té kružnici vlastně ty velmi nacionalistické postoje a právě čeští europoslanci jsou velmi tvrdě nacionalističtí, řekla bych, daleko za hranicemi třeba Občanské demokratické strany a vynucují si takovou tu uzavřenost českého prostředí. O tom se málo ví, ale mi přijde ještě snad horší než jejich inklinace k autoritářství, která je samozřejmá.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Jakým nebezpečím jsou pro společnost, pro zdejší společnost, z toho hlediska? Protože přece jenom, kdyby se tady ještě víc profilovali, co by se mohlo stát?

Jan RUMML, porevoluční ministr vnitra

Já myslím, že, že žádné velké nebezpečí od komunistů nehrozí kromě jednoho velmi vážného, a to, že je jejich působení na politické scéně prostě nemravné a teď se můžem bavit, o tom, co všechno je v této společnosti nemravné, ale nemravnost je pojem, který se vztahuje na vlastně všechny jevy a veškeré chování, kterého jsme zde svědky. Prostě já mám pocit, že to je nedostatek, jaksi morálních rozměrů života té společnosti je patrný a jedním z důsledků to je, že komunisté jsou prostě u moci a že je to dneska každému jedno. A já si myslím, že existují prostě legitimní prostředky politického zápasu, které by dokázaly komunisty prostě odsud z té politické scény vyhnat, a to když skutečně demokracie bude obsahově kvalitní, tak ti komunisté tady budou skutečně tvořit naprosto nevýznamný prostě ostrůvek, ale jestli si myslíme, že demokracie je jenom volbami vzniklá většina, která má vždycky pravdu, no, tak prostě tady budeme mít komunisty. Jestli se nebudeme chovat prostě jako se chovají běžně na západě, že k té demokracii patří ještě to, že je tam rozdělena moc, že tam existuje nějaká politická kultura, nějaké ústavní zvyklosti, tak tady ty komunisti prostě budou, protože lidé budou volit toho, o kom si myslí, že se této arény, která je velmi zuřivá a velmi nebezpečná pro demokracii, že se tady ty komunisti neúčastní a stala se pro ně přijatelnou politickou stranou, zapomenou na to, co tady bylo prostě před dvaceti lety.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Já si myslím, že velmi významným fenoménem, který je potřeba v této souvislosti zmínit, je strach. Atmosféra strachu, strašení, vnějším otevřením prostředím, atmosféra, která říká, že někde někdo rozhoduje o nás bez nás, atmosféra kdy evropanství je spojováno s bolševismem a atmosféra strašení o tom, že malí se v tom velkém otevřeném prostoru neuplatní, to jsou přesně všechno pocity, které nahrávají izolacionismu, extrémismu, fundamentalismu, to známe z jiných částí světa. V našem případě je to samozřejmě také extrémistický postoj, postoj vyhraněně nacionalistický a svým způsobem právě toto jde do noty současným komunistům, my se tady budeme bránit, my si to české prostředí obhájíme, protože my se té velké vnější Evropě, toho Bruselu, kde se rozhoduje o nás bez nás, bojíme, a tak, že já z toho samozřejmě naprosto souhlasím s panem Rumlem v tom slova smyslu, a že je tady nedostatek morálního prostředí, etika v politice je tou stranou svobody, které se říká odpovědnost, ale je to také hra současných velkých politických stran, které nejsou schopny nastolit pozitivní, otevřený program směřující ke schopnosti této země ovlivnit věci své a své vnější prostředí, ale naopak se vymezují pouze izolacionisticky, negativisticky a používají populistické strašení. Právě oni svým populistickým strašením nahrávají komunistům.

Jan RUMML, porevoluční ministr vnitra

No, /nesrozumitelné/, řekněme to tady rovnou, /nesrozumitelné/ prostě ta role Václava Klause, kterou hraje v této společnosti neuvěřitelným způsobem dráždí, protože to je prostě vzájemné synergické posilování nacionalismu, takového toho zaprděného konzervativismu, na kterém se shodnou komunisté a náš prezident a já si myslím prostě, že to je něco, co nemá nikde ve světě obdoby.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

K tomu bych ovšem chtěla dodat jednu věc. Tady jsme viděli celých devatenáct let takový zvláštní fenomén, a sice, že na komunální úrovni vlastně s těmi komunitami odjakživa všechny demokratické strany vesele spolupracovaly a my jsme měli spoustu různých komunistických starostů, v těch obecních radách komunisté zasedali a vlastně, já bych řekla, že tímto způsobem je, ty demokratické strany a to všechno bez rozdílu, dokonale v uvozovkách, vypraly tu komunistickou stranu. A teď jsme už jenom svědky toho, že se to posouvá prostě ještě výš a že na ty vyšší pozice najednou přicházejí lidé opravdu z minulého režimu, kteří tenkrát už byli funkcionáři a najednou se divíme.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, ale víte, mě to připomíná trochu takovou to profláknutou větu, nejsem rasista, ale ... A tady jako nejsem komunista, ale ... jo, protože ten komunismus je spíše vypočítavost, to je spíš v lidech jako rozprostřeně a někdo se k tomu hlásí, že si tu nálepku jako přišije a řekne já jsem komunista, já se za to nestydím, já prostě držím tuto, tu, či onu jako linii i nadále a ostatní se pouze rozprchli do těch ostatních partají, a to, že jsou vlastně přesvědčeni, ješitní, vypočítaví lidé, kteří chtějí nějak zneužít bláhovost a nevzdělanost ostatních k tomu, aby je zvolili a pak je nechali volnou rukou, aby dělali, co chtěli, což je ta hlavní vlastnost pro mě tedy komunistů, to není jako o tom, že věří, že dělnická třída má být prostě u moci, to je o tom, že oni chtějí být u moci, a jestli-že se prostě dostanu k té moci na vlně dělnické třídy, a to jako ten, na té misce vah ten jazýček, prostě, že když si vezmete, že v každé populaci je ta hloupější polovina celá polovina a plus jeden je většina, jo, takže prostě populismus je nebezpečný kdekoliv, tak já si myslím, že tady máme určitou takovou tendenci přehlížet právě to riziko, protože se nějak furt všímáme toho, že v tom komunismu, jako v tom ideálním komunismu, v tom, v takovém tom rovnostářství, které, které, o kterém je řeč, taková ta férovost a neplatit poplatky a já nevím co, je leccos pravda. Ono se to v tomto ohledu potkává třeba i s křesťanstvím, ale je to naopak jako v mnoha ohledech velice maligní, taková zlobná třídní bitva a stát jako u toho vítězného týmu je to podstatné a prostě je to vypočítavost, že prostě jich bude ta většina, že se skrze ně /nesrozumitelné/ teď jsem to tady trochu rozpitval až moc, ale chci prostě říct, víte, my jsme, my jsme si v ty emigraci, a možná to bude znít hodně drsně, a třeba to potom vystříhnete, ale my jsme si říkali takovej fór, že jsou tři lidské vlastnosti a když máte dvě z nich, tak to vylučuje tu třetí. A to bylo být moudrý, čestný a komunista. A teď si to přeberte.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Jana Hybášková.

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

To si musím napsat.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Já bych se tím pádem vrátila k té debatě o těch devatenácti letech. Já si myslím, že jedna z chyb, kterou jsme si vnesli od začátku, právě proto, že jí v nás ten předchozí systém, ať již to byl komunismus, bolševismus a nebo tedy jaksi doktrinářství Sovětského svazu a nezanechalo a tudíž jsme na počátku devadesátých let tomu neuměli přikládat významnou váhu, a to je vláda práva, postavení zákona. Totiž všichni byli naučeni v tom rovnostářství, že právě ten zákon je dobré obcházet, že vlastně ta pravda té většiny, ta pravda té bolševické skupiny a je tou správnou pravdou a proto zákon, který ji chrání individuální svobodu, byl něco až hodně na posledním místě. Dokázali jsme to v ekonomické transformaci, kde jsme práva malých akcionářů nechali na posledním místě, dokázali jsme to průběhem restitučních procesů, celých devadesátých let a právě onen nedostatek úcty k zákonu a tedy zamlžení i toho morálního vědomí a povědomí co je a co není správné, co je a není individuální, co je svoboda a odpovědnost, nám zůstal těch devatenáct let poněkud zamlžen a já si právě myslím, že tímto nejasným rozhodnutím o protiprávnosti komunistického režimu a zároveň ponechání právní kontinuity a existence, byť Komunistické strany Čech a Moravy, jsme si tu právní čistotu, ve které bychom se jasně vyznali a kterou bysme jasně každý jeden z nás mohli považovat za něco, co chrání naši svobodu, i nám ukládá naši odpovědnost, že jsme si to plně v těch devatenácti letech ještě nevybudovali a že to je největší nedostatek těch posledních devatenácti let.

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

To je ono, možná je pozdě, že, ale dneska Senát prostě shromáždil dostatek důkazů k tomu, že komunistická strana se pohybuje prostě mimo tuto ústavu, nebo lépe řečeno, se chová protiústavně. A podává vládě podnět k tomu, aby navrhla vláda, aby rozhodl Nejvyšší správní soud o rozpuštění komunistické strany. Říkám, možná je pozdě, ale vůbec

se o tom nemluví. Tady se mluví o tom, že rudnou radnice, ale o této bohubilé iniciativě Senátu, která stála rok práce a kde je shromážděno několik desítek důkazů, že tedy komunistická strana svým působením porušuje ústavu a chceme žít v právním státě, o tom se vůbec nemluví, nikdo o tom nepíše, nemá to headlines v novinách, není to prostě téma. Proč o tom lidé nediskutují, že? A nechte ten Nejvyšší správní soud, jestli vláda s odváží to tam vůbec poslat, že jo, tak ať rozhodne v té věci a ať máme prostě právní názor nezávislého soudu na to, jestli komunistická strana zde porušuje ústavu nebo neporušuje svojí činností.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Tak já k tomu musím dodat, že jsem viděla v novinách ten sáhodlouhý seznam, který právě Senát vytvořil a takže každý občan měl možnost se s tím seznámit a začít o tom diskutovat. Máte ale pravdu, že velká diskuse se nad tím nekonala. Ono je to taková taky velmi suchá materie, protože to je to právníká záležitost, celé, jak to tam je podáno, takže lidé se cítí, že to je nad jejich síly. Václav Pinkava.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

Mě na tom zaujalo právě to slovo rozpouštět. Protože tam je i to nebezpečí, protože když to prostě rozpustíte, tak neznamena, že to zmizelo, ono se to pouze vytratilo, jo. A teď máte jasně pojmenovanou nějakou skupinku, nebo skupinu, nebo obrovitánskou skupinu, já nevím, jak to bude, že jo, ale ta se prostě nějak vymezuje jaksi názvem a říká, my jsme ti komunisti. A já myslím, že je nebezpečnější, že kolem jsou další, kteří neříkají, my jsme ti komunisti taky, ty to mají jako jenom v srdci, uvažují tak, drží s tím, mají podobné názory, když na to přijde, tak jako prosazují stejné, řekněme, nacionalistické nebo extrémistické nebo nějaké podivné názory, ale jakoby zákulisně. Je to taková ta skrytá komunistická strana rozpouštěna do těch ostatních ...

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Mají jiné nálepky.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

... no, jak se říká, prostě koho budeš volit, komunisty, ještě nevím v který partaji, no, prostě tak jako ...

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Právě a k těm volbám. To jsem si nedávno přečetla jedno zajímavé tvrzení, bylo to tuším v Literárkách, že ve Spojených státech je prý už mnoho občanů přesvědčeno, že spíš než aby chodili volit na federální úrovni, tak že tam nechodí, protože už nevěří tomu, že by mohli něco změnit a tedy soustřeďují se na občanské aktivity a chtějí být opravdu velmi uvědomělými občany a chodí jenom ke komunálním volbám, protože tam znají ty kandidáty a mohou s nimi přímo komunikovat a ovlivňovat je a jinak se věnují občanským kampaním. Tak co říkáte téhle cestě, protože to je totiž to, že lidé taky přestávají nějak vůbec na tu demokracii reagovat, protože si říkají, že ať to hodí komukoliv, že nakonec to bude všechno stejné?

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Tak já bych se vrátila jednomu tématu demokracie a partiokracie. V řadě českých zákonů a také ve volebních zákonech a kupříkladu v zákoně o volbách do evropského parlamentu, což mě osobně se velmi týká na rozdíl od všech ostatních evropských států a v Česku ta věta zní: Do Evropského parlamentu jsou voleny politické strany, ano, máme tady různé subjekty, které se rády nazvou hnutí, sdružení a podobně, bohužel české zákonodárství na určitých úrovních uznává jednu jedinou formu politické participace, a to je stranictví. A v mnoha ostatních zemích i na těchto úrovních jsou takzvané nezávislé kandidatury, kandidatury proti doporučení nebo doporučení a podpisu v kombinaci a není nutné, abyste byla přímo členem nebo členkou politické strany, abyste mohla kandidovat. To znamená, že to je velice silné omezení určité míry demokratičnosti, totéž se týká samozřejmě procent sčítání pro koalice politických stran, které takovým způsobem postihlo český liberální politický střed, čili ano, jsou tady jistě, jistá pravidla, která jsou nastavena tak, že to směřuje pouze k těm velkým politickým stranám. Přičteme-li k tomu výroky pana prezidenta na téma občanské společnosti, ne téma nevládních organizací, podíváme-li se i na poslední výzvu nevládních organizací týkající se způsobu financování těchto organizací, ať už z evropských prostředků, nebo právě z regionálních prostředků, tak pro tento sektor je v českém veřejném prostoru minimum místa, a co si budeme vykládat, každý z nás někdy nějakou nevládku podporoval, získat prostor mediální, čili opět, veřejnoprávní prostor, je strašlivě těžké, to znamená, že skutečně ve více než v jiných evropských zemích, v naší zemi patří moc politickým stranám, je to nezdravé, je to nedokončená transformace, podpora dobrovolnictví, podpora aktivního občanství, podpora občanské společnosti stále je tady na místě, je nedokončená a musíme se jí věnovat.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Jan Ruml.

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

No, tak to je odvěký problém, že jakákoliv lidská činnost omezuje moc politických stran, odjakživa moc císařů, tyranů, vládců a tak dále. Není jiný způsob, není než si ten prostor vybojovat a to je soustavným tlakem na tu politickou scénu, aby nebyla takto polarizovaná, aby prostě vznikl tady nějaký srozumitelný prostě politický střed, který zde bude proto, aby ta demokracie prostě dosáhla nějakých lepších kvalit, než, než v současné době. Já jenom, abysme tady nehořekovali furt, jsme se tady sešli k 17. listopadu, máme se radovat nad tím, že můžeme o věcech rozhodovat sami, jak individuálně, tak jako společnost a je to takový jaksi, jak si zasloužíme, protože jsme si to takhle udělali my sami, ale to jsme přece chtěli, my jsme chtěli o sobě rozhodovat sami a chtěli jsme být svobodní, teď to máme. Já myslím, abysme tak pořád neříkali, jak je to všechno špatně. A abysme se trochu zamysleli nad tím, jak to bylo před těma devatenácti lety a možná před dvaceti lety a uvědomili si, že ta doba je neskonale kvalitativně jiná prostě, a že se nám nakonec prostě přes to všechno, žije docela dobře.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Hlavně viděno z venčí. Samozřejmě Česká republika tuto šanci využila velmi dobře. Je v NATO, je v Evropské unii, je pevně zakotvena v těchto strukturách, takže zvenku viděno, je všechno v pořádku, z vnitřku viděno také, protože máme všechny demokratické instituce, a to, o čem se teď bavíme je, jestli máme demokracii a jestli občané mají pocit, že žijí v demokratické zemi? Václav Pinkava, žil v Anglii, může to srovnat.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, ono se ty srovnání některý opravdu nabízí, ale někdy, bych řekl takový pikantní detail, v detailech, jak jsem zmínil to slovo rozpouštět, vemte si třeba slovo vládnout, jo? Anglicky se řekne govern, spravovat, to není jako, že vládnutí, oni nemají vládce, když je někdo v politice, on prostě je správce, on, on věci dává do pořádku a udržuje a ten vztah v té demokracii, kde se spravuje a nevládne, je jiný. A u nás se vládne, u nás je to prostě jak, jaksi ta elektivní šlechta, která za sebou vytáhne ten žebřík, poté, co se dostane k moci a dělá si co chce. A my to prostě trpíme, my si myslíme, že my jako máme tu šanci přijít k volbám a teď je tam jako pustíme, dáme jim ty klíče a teď si tam dělejte co chcete a my vás budem chvíli sledovat a budem o tom mluvit v těch hospodách. A já si myslím, že prostě v té západní civilizaci, tak jako ono se to říká hloupě, ona ta země je kulatá, že jo, měli bysme říkat ve východní a jít dál na východ, ale ten zásadní rozdíl je, že si lidi připadají právě, a to už jsme tady měli, vraťme se k tomu, že je to víc v jejich vlastních rukou, že s tím můžou něco dělat, že prostě je to na nich a že si nemají na koho stěžovat, jenom na sebe, a že prostě, když si zvolili někoho do nějaký politický pozice, kterej jim nevyhovuje, tak se mají podívat do zrcadla, kdo je na vině, že tam ten člověk sedí, jo, a to je myslím, ještě otázka pár let až generací, aby, aby tato vláda věcí tvých se skutečně navrátila.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Přesvědčit o tom své sousedy ...

Jan RUML, porevoluční ministr vnitra

Občerstvující mluvit s někým, kdo byl dlouho v zahraničí.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

... přesvědčujete o tom svoje sousedy v místě bydliště a svoje spolupracovníky?

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

No, já teď jako se přiznám, že, já mám zajímavou právě tu situaci, že trvale bydlím na malé, malé vsi, kde jsem byl i členem zastupitelstva jednoho času, a tam jsou ty poměry zvláštní jo, když jsem se dozvěděl, že bylo špatně, že ten režim jaksi rupnul, dřív než byly ty světla na tom hřišti, jo, který by určitě byly jako z nějakých jiných než zcela oficiálních zdrojů, a že to mohlo ještě dva roky vydržet, a že by to bylo jako pro tu obec jako, prakticky vzato, lepší jo, tak jsem žasnul, no, ale, ale prostě když takhle lidi vypočítavě, pragmaticky uvažují, tak není divu, že pak jako volí u těch volí proti někomu, ne pro někoho, nebo že si neustále počítají, neustále jako vypočítávají. A oni více přepočítávají prakticky vždycky. Prostě tak se to dělat nemá. Má se to dělat podle nějakých zásad, podle nějakých principů a ne podle prospěchářství a okamžitých výhod tak, jak já si je představuju, že mi z toho vyplynou, jo ...

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Jana Hybášková.

Jana HYBÁŠKOVÁ, europoslankyně, místopředsedkyně Evropských demokratů

Já bych chtěla říct, že jsme léta strávili dumáním, zda emigrovat, nebo neemigrovat. Já myslím, že to byl být, či nebýt, odejít, či neodejít. Až tak jak tady sedíme v tom poměru, tak je to přesně těch dvě ku dvěma stručně řečeno. Ať už jsme

v NATO, nebo v Evropské unii a myslím si, že hora přišla k Muhamadovi, nemuseli jsme utéct a máme tady ten západ, o kterém jsme tak snili, a to je klíčový výdobytek těch posledních devatenácti let a já si myslím, že je důležitá jedna věc, ať už to udělali politici dobře nebo špatně, ať už máme na co nadávat a zřejmě Češi a Moravané vždycky budou mít na co nadávat, je asi důležité taky říct, děkujeme všem těm, kteří to tady těch dvacet let dělají, myslím si, že politici dělají strašnou chybu, že si neustále mluví mezi sebou a vlastně deníku Václava Havla a jednoho jeho novoročního významného projevu nepamatuju, že by někdo skutečně řekl těm lidem, děkujeme za to, že jste nám politikům umožnili v zásadě přinést západ to této zemi, a to si myslím, že je strašně důležitý.

Jan RUMIL, porevoluční ministr vnitra

Děkujeme, odejděte.

Václav PINKAVA, člen představenstva vydavatelství Labe Press

Děkujeme, odejdeme.

Lída RAKUŠANOVÁ, moderátorka

Ano, my už teď opravdu odejdeme, protože náš čas vypršel. Já děkuji europoslankyni Janě Hybáškové, někdejšímu ministru vnitra Janu Rumlovi a Václavu Pinkavovi z vydavatelství VLP a od mikrofonu se loučí Lída Rakušanová.